

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

**НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА
ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНИ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СПОО	Наименование
Професионално направление:	211	ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО
Професия:	211010	ХУДОЖНИК – ИЗЯЩНИ ИЗКУСТВА
Специалности:	2110101	ЖИВОПИС
	2110102	СТЕНОПИС
	2110103	ГРАФИКА
	2110104	СКУЛПТУРА
	2110111	ИЛЮСТРАЦИЯ И ОФОРМЛЕНИЕ НА КНИГАТА
Професионално направление:	214	ДИЗАЙН
Професия:	214010	ДИЗАЙНЕР
Специалности:	2140101	ТЕАТРАЛЕН, КИНО И ТЕЛЕВИЗИОНЕН ДЕКОР
	2140102	ХУДОЖЕСТВЕНО ОСВЕТЛЕНИЕ ЗА ТЕАТЪР, КИНО И ТЕЛЕВИЗИЯ
	2140103	ТЕАТРАЛЕН ГРИМ И ПЕРУКИ
	2140105	ДЕТСКИ ИГРАЧКИ И СУВЕНИРИ
	2140106	ИНТЕРИОРЕН ДИЗАЙН
	2140107	СИЛИКАТЕН ДИЗАЙН
	2140108	МОДЕН ДИЗАЙН
	2140109	ПРОСТРАНСТВЕН ДИЗАЙН
	2140110	ПРОМИШЛЕН ДИЗАЙН
	2140111	ТЕАТРАЛНА КУКЛА
	2140112	РЕКЛАМНА ГРАФИКА
	2140113	СЦЕНИЧЕН КОСТЮМ
Професионално направление:	215	ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА И ЗАНАЯТИ
Професия:	215070	ХУДОЖНИК – ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА
	2150701	ХУДОЖЕСТВЕНА ДЪРВОРЕЗБА
	2150702	ХУДОЖЕСТВЕНА КЕРАМИКА
	2150703	ХУДОЖЕСТВЕНА ТЪКАН
	2150704	ХУДОЖЕСТВЕНА ОБРАБОТКА НА МЕТАЛИ
	2150705	ИКОНОПИС

Утвърдена със Заповед № РД09-531/16.06.2021 г.,
изм. със Заповед № РД09-281/27.04.2022 г.

София, 2022 г.

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА:

Националната изпитна програма е предназначена за организиране и провеждане на държавен изпит по теория и практика на професията за придобиване на III степен на професионална квалификация по професията **211010 „Художник – изящни изкуства“** със специалности: 2110101 ЖИВОПИС, 2110102 СТЕНОПИС, 2110103 ГРАФИКА, 2110104 СКУЛПТУРА И 2110111 ИЛЮСТРАЦИЯ И ОФОРМЛЕНИЕ НА КНИГАТА от професионално направление 211 Изобразително изкуство; по професията, **214010 „Дизайнер“** със специалности: 2140101 ТЕАТРАЛЕН, КИНО И ТЕЛЕВИЗИОНЕН ДЕКОР, 2140102 ХУДОЖЕСТВЕНО ОСВЕТЛЕНИЕ ЗА ТЕАТЪР, КИНО И ТЕЛЕВИЗИЯ, 2140103 ТЕАТРАЛЕН ГРИМ И ПЕРУКИ, 2140105 ДЕТСКИ ИГРАЧКИ И СУВЕНИРИ, 2140106 ИНТЕРИОРЕН ДИЗАЙН, 2140107 СИЛИКАТЕН ДИЗАЙН, 2140108 МОДЕН ДИЗАЙН, 2140109 ПРОСТРАНСТВЕН ДИЗАЙН, 2140110 ПРОМИШЛЕН ДИЗАЙН, 2140111 ТЕАТРАЛНА КУКЛА, 2140112 РЕКЛАМНА ГРАФИКА, 2140113 СЦЕНИЧЕН КОСТЮМ от професионално направление 214 Дизайн и по професията **215070 „Художник – приложни изкуства“** със специалности: 2150701 ХУДОЖЕСТВЕНА ДЪРВОРЕЗБА, 2150702 ХУДОЖЕСТВЕНА КЕРАМИКА, 2150703 ХУДОЖЕСТВЕНА ТЪКАН, 2150704 ХУДОЖЕСТВЕНА ОБРАБОТКА НА МЕТАЛ И 2150705 ИКОНОПИС от професионално направление 215 „Приложни изкуства и занаяти“ от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от ЗПОО.

Целта на настоящата национална изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетенции на обучаваните, изискващи се за придобиване трета степен на професионална квалификация по изучаваната професия и специалност.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО).

Държавният изпит по теория и практика на професията се провежда в съответствие с изискванията на ЗПОО и Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА:

Настоящата национална изпитна програма съдържа:

- 1. За част по теория на професията:**
 - А. Формат и учебно съдържание
 - Б. Критерии за оценяване
- 2. За част по практика на професията:**
 - А. Изисквания за съдържанието на индивидуалните практически задания.
 - Б. Критерии за оценяване.

III. ФОРМАТ И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ДЪРЖАВНИТЕ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ:

1. Държавният изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация включва две части:
 - а) **част по теория на професията;**
 - б) **част по практика на професията.**
2. Държавният изпит по **част теория на професията** се провежда във формата на писмен тест, съставен от три модула.

3. Времетраенето на изпита по **част теория на професията** е до 4 (четири) астрономически часа, разпределени както следва: първи модул – 40 минути, втори модул – 80 минути, трети модул – 120 минути.
4. Тестовият комплект за писмен тест се съставя в училището от база данни с въпроси по темата, изтеглена в Министерството на образованието и науката на основание на чл. 3, ал. 2 от НАРЕДБА № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, обн. ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр. 101 от 03.12.2021 г.
5. Държавният изпит по **част практика на професията** се състои в изработването на изделие/произведение/творба по индивидуално задание в съответствие с компетенциите за трета степен на професионална квалификация, на основание на НАРЕДБА № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.
6. Продължителността на изпитите по чл. 1, ал. 2, т. 1 и 2 в частта по практика на професията е до три последователни дни и не повече от 6 астрономически часа дневно.
7. Дейностите и задълженията на комисиите за подготовка, организиране и провеждане на изпитите и на директора са разписани в чл. 4 от НАРЕДБА № 1/19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, обн. ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г.
8. Съставът на комисиите за подготовка и оценяване на изпита - част по теория на професията и за провеждане и оценяване на изпита - част по практика на професията, се определя в съответствие с чл. 35, ал. 1 - 3 от ЗПОО.
9. Оценяването на писмените работи от изпита на част по теория на професията се извършва от комисията в съответствие с чл. 14 от от НАРЕДБА № 1, от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, Обн. - ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г.
10. Оценяването на произведенията от изпита на част по практика на професията се извършва от комисията в съответствие с чл. 15 от от НАРЕДБА № 1, от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, Обн. - ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г.
11. Оценките поставени от изпитните комисии за част по теория на професията и за част по практика на професията са окончателни и не подлежат на промяна.
12. В определеното в графика време и място за провеждане на държавния изпит - част по теория и част по практика на професията, учениците се явяват с документ за самоличност.

IV. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ:

1. Оценяването на резултатите от държавния изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация се извършва в точки, както следва:
 - част по теория на професията – максимално 100 точки;
 - част по практика на професията – максимално 100 точки.
2. Всеки изпит се счита за успешно положен при успешното полагане на двете му части – част по теория на професията и част по практика на професията. Всяка част от изпита е успешно положена при постигане на 50 на сто от максималния брой точки.
3. Окончателната оценка се формира след успешното полагане на всяка част от изпита и се изчислява по формула: окончателната оценка в брой точки е равна на 0,5 x получения брой точки от част по теория на професията + 0,5 x получения брой точки от част по практика на професията.

4. Окончателната оценка от брой точки се превръща в цифрова оценка с точност до 0,01 по формулата:

Цифрова оценка = окончателната оценка в брой точки x 0,06.

5. Окончателната оценка от държавния изпит за придобиване на квалификация по професията е с количествен и качествен показател, с точност до 0,01 и се определя, както следва:

- а) за количествен показател от 2,00 до 2,99 се определя качествен показател слаб;
- б) за количествен показател от 3,00 до 3,49 се определя качествен показател среден;
- в) за количествен показател от 3,50 до 4,49 се определя качествен показател добър;
- г) за количествен показател от 4,50 до 5,49 се определя качествен показател много добър;
- д) за количествен показател от 5,50 до 6,00 се определя качествен показател отличен.

V. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ:

Учебното съдържание за писмения тест по теория на професията включва въпроси от следните теоретични дисциплини:

1. **История на изкуството**
2. **Пластична анатомия**
3. **Перспектива**

Писменият тест е съставен от три модула:

А. Първи модул - 25 въпроса със затворен отговор от учебното съдържание по дисциплините: **История на изкуството** – 14 въпроса, **Пластична анатомия** – 7 въпроса, **Перспектива** – 4 въпроса. Всеки верен отговор носи по 1 точка. Максималният брой точки от първия модул на теста е **25 точки**.

Б. Втори модул - 25 въпроса с отворен отговор от учебното съдържание по дисциплините: **История на изкуството** – 16 въпроса, **Пластична анатомия** – 5, **Перспектива** – 4. Всеки верен отговор носи по 2 точки при пълен отговор. Максималният брой точки от втория модул на теста е **50 точки**.

В. Трети модул - развиване на въпрос с разширен отговор. Писмената работа е в обем до четири страници. Максималният брой точки от третия модул на теста е **25 точки**. Оценяването на работите се извършва въз основа на критериите, определени в Раздел V на програмата „Система за оценяване”, съобразно учебното съдържание към съответния въпрос.

Учебно съдържание по перспектива:

Същност и видове перспектива. Елементи на линейната перспектива

Учебно съдържание по пластична анатомия:

Основни пропорции на човешкото тяло. Костен и мускулен строеж на главата и тялото.

Учебно съдържание по история на изкуството:

Теоретични знания за различни периоди от история на изкуството от Древността до наши дни.

III модул: Въпроси с разширен отговор

Въпрос №1

Изкуството на древните цивилизации – Предна Азия (Двуречие, Месопотамия) и Египет

- Предпоставки за възникване и основни характеристики на изкуството на Двуречието – географско положение, обществено устройство, писменост – 2 т.
- Паметници на архитектурата и скулптурата на Шумер, Акад, Вавилон, Асирия и Персия – храмове, дворцова архитектура, кръгла скулптура, релефи – 5 т.
- Предпоставки за възникване и основни характеристики на Египетското изкуство – географско положение, обществено устройство, писменост – 2 т.
- Особенности на египетския канон – 2 т.
- Периодизация на египетското изкуство – 2 т.
- Паметници на египетската архитектура, скулптура и живопис от отделните периоди – гробници, храмове, монументална скулптура, релефи, стенописи – 5 т.

Въпрос №2

Гръцка и римска античност

- Изкуството на Древна Гърция – предпоставки, характеристики, периодизация – 2 т.
- Архитектурни ордерни системи. Паметници на архитектурата в Древна Гърция - Акропола в Атина, Мавзолея в Халикарнас , Пергамски олтар– 4 т.
- Стиллове в гръцката вазопис – 1 т.
- Гръцка скулптура - общи характеристики за отделните периоди: примери за творби на Мирон, Поликлет, Фидий, Праксител, Скопас, Лизип, скулптура на елинизма – 4 т.
- Изкуството на Древен Рим – предпоставки, характеристики, периодизация – 2 т.
- Значими паметници на римската архитектура, скулптура живопис, мозайки - Колизеум, Пантеон, Траянова колона, портретна скулптура, живописни стиллове от Помпей – 5 т.

Въпрос №3

Ренесанс

- Италиански ренесанс – предпоставки за развитие, характеристики, периодизация – 2 т.
- Главни представители и значими произведения на архитектурата, живописата и скулптурата от Проторенесанса и Ранния ренесанс (Джото, Мазачо, Брунелески, Гиберти, Донатело, Пиеро дела Франческа, Ботичели) – 4 т.
- Значими представители и произведения на живописата и скулптурата от Зрелия ренесанс (Леонардо да Винчи, Микеланджело, Рафаело Санти) – 5 т.
- Венециански Ренесанс (Джовани Белини, Джорджоне, Тициан)

- Северен Ренесанс – предпоставки и характеристики – 2 т.
- Значими автори, произведения и характерни особености на Ренесанса в Нидерландия, Германия и Франция (Ян ван Ейк, Брьогел, Бош, Дюрер, Холбайн, братя Лимбург, Жан Фуке, Никола Фроман, Жан Клуе) – 5 т.

Въпрос №4

Изкуството на XVII век.

- Предпоставки за развитието на изкуството през XVII век. Характеристики на изкуството на барока и класицизма – 5 т.
- Понятието стил – 1 т.
- Характерни особености на Италианската и Фламандската художествени школи – примери за автори и творби от архитектурата, скулптурата, живописа и графиката (братя Карачи, Караваджо, Бернини, Рубенс, ван Дайк) – 5 т.
- Характерни особености на Холандската, Испанската и Френската художествени школи – примери за автори и творби от архитектурата, скулптурата, живописа и графиката (Франс Халс, Рембранд, Вермеер, Ел Греко, Веласкес, Рибера, Никола Пусен, Клод Лорен, Жорж де ла Тур) – 7 т.

Въпрос №5

Изкуството по българските земи до създаване на Първата българска държава.

- Архитектура на траките, селища и гробници - Севтополис, Перперикон, гробниците в Свещари и Мезек – 3 т.
- Особености на тракийската живопис – гробниците в Казанлък и Александрово – 3 т.
- Тракийски съкровища - Вълчитрънско, Панагюрско, Летнишко, Врачанско и Рогозенското съкровища – 4 т.
- Антично изкуство по крайбрежието на Черно море – 1 т.
- Римско наследство по днешните български земи – 7 т.

Въпрос №6

Средновековно българско изкуство

- Изкуството на Първа българска държава. Архитектурата на столиците Плиска и Преслав - Голямата базилика в Плиска, Златната църква в Преслав – 4 т.
- Развитие на скулптура, керамика, торевтика (Мадарски конник, Преславска керамика, Преславско златно съкровище) – 4 т.
- Архитектура на Втора българска държава - столицата Търново; църквата „Св. 40 мъченици“ в Търново, църкви в Несебър – 5 т.
- Живописа през Втората българска държава – стенописи и икони (стенописи в Боянската църква, Земенски манастир и скалните манастири в Иваново) – 5 т.

Въпрос №7

Българско Възраждане

- Предпоставки, характеристики, особености на Българското Възраждане – 4 т.
- Особености на българската възрожденска архитектура. Църковна и светска архитектура – манастирски комплекси, градска архитектура, мостове (Рилски манастир, майстор Колю Фичето) – 4 т.
- Възрожденски иконописни школи – характеристики на Тревненската, Банската, Самоковската иконописни школи – основни представители и паметници (Йоаникий Папа Витанов, Тома Вишанов Молера, Захарий Зограф). Развитие на светска живопис (Захарий Зограф, Станислав Доспевски) – 5 т.
- Възрожденски резбарски школи – характеристики на Тревненската, Дебърската, Самоковската школа (Таваните в Даскаловата къща, иконостас в Рилския манастир) – 5 т.

Въпрос №8

Българското изкуство от Освобождението до Втората световна война.

- Основни процеси в развитието на българското изкуство от Освобождението до Първата световна война. Дружества на художниците, Рисувално училище, първи изложби – 3 т.
- Навлизане на академизма – автори и творби (Иван Мърквичка, Николай Павлович, Ярослав Вешин, Антон Митов, Иван Ангелов) – 4 т.
- Навлизане на модерни течения в българското изкуство (Сирак Скитник, Никола Петров, Никола Маринов) – 3 т.
- Българското изкуство между двете световни войни. Дружество „Родно изкуство“. Характерни черти в творчеството на Вл. Димитров – Майстора, Ц. Лавренов, В. Захариев, Д. Узунов, Ив. Лазаров, Ив. Милев и др. – 4 т.
- „Дружество на новите художници“. Характерни черти в творчеството на Любомир Далчев, Васка Емануилова, Александър Жендов, Илия Бешков, К. Цонев, Ив. Ненов – 4 т.

Въпрос №9

Изкуство на новото време. Изгревът на Модерното изкуство.

- Предмодерни явления в европейското изкуство: Романтизъм и Реализъм – същностни характеристики, автори, творби (Фридрих, Жерико, Дьолакроа, Търнър, Констабъл, Гоя, Курбе, Миле, Домие) – 6 т.
- Предпоставки за възникване и основни характеристики на Модерното изкуство – 3 т.
- Същностни характеристики на първите модерни тенденции: Импресионизъм (Мане, Моне, Реноар, Дега, Роден) – 4 т.
- Постимпресионизъм (Сезан, Гоген, ван Гог, Тулуз-Лотрек, Сьора) – 5 т.

Въпрос №10

Основни направления в изкуството на XX век

- Същност на понятието „авангард“. Характеристики на основните течения на Ранния европейски авангард – 4 т.
- Същностни характеристики на теченията фовизъм и експресионизъм. (Матис, Дерен, група „Мост, група „Синият конник“) – 3 т.
- Същностни характеристики на теченията кубизъм и футуризм (Пикасо, Брак, Бочони, Бала) – 4 т.
- Същностни характеристики на теченията абстракционизъм, конструктивизъм и школата Баухаус (Кандински, Малевич, Мондриан, Габо, Певзнер, Гропиус, Мис ван дер Рое) – 4 т.
- Същностни характеристики на теченията дадаизъм и сюрреализъм (Цара, Дюшан, Арп, Миро, Дали) – 3 т.

Забележка: Разпределението на точките се отнася за критерия „Степен на обхващане на проблематиката“ – 18 т.

Критерии за оценяване по част теория на професията:

№	Критерии за оценяване по теория на професията и специалността	Макси мален брой точки
1.	Тест – първи модул, двадесет и пет въпроса със затворен отговор	25
2.	Тест – втори модул, въпроси с отворен отговор	50
3.	Тест – трети модул, разширен отговор на въпрос	25
3.1	- степен на обхващане на проблематиката - 18	
3.2	- познаване и владееене на терминологията - 2	
3.3	- вярност на определенията и примерите - 3	
3.4	- логична структура на изложението - 1	
3.5	- граматически правилен език и стил - 1	
	Общо брой точки	100

Забележка: Неправилният отговор се оценява с 0 точки. Непълният отговор се оценява с част от точките за верен и пълен отговор с точност до 1.

VI. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ:

Държавният изпит в **част практика на професията** се състои от създаване на изделие /произведение/, творба по специалността, съобразно поставеното задание и от писмена разработка върху него.

Индивидуалното практическо задание се разработва по следния начин:

Темите се предлагат от учениците, обсъждат се и се възлагат от ръководители-консултанти, които се назначават от директора на училището. Индивидуалното практическо задание се консултира от ръководителя.

Заданието се разработва по образец.

Заданието включва наименованието на темата, всички изисквания по разработката на изделието /произведението/, творбата, подкрепящите произведения, ако има такива и теоретичната част, графика за изпълнението и оформлението.

Теоретичната разработка включва описание на етапите на работа, анализ на изделието /произведението/, творбата. Тя се придружава от снимков материал, скици и рисунки. Теоретичната разработка е не по-малко от 2 страници машинописен текст /30 реда – 60 знака на ред/ и се представя в два екземпляра – за рецензента и за методическия фонд на училището.

Произведението и теоретичната разработка се предоставят на рецензент /назначен от директора на училището/ в срок от 20 дни преди изпита и за тях рецензентът пише своето мнение. Ръководителят-консултант не може да бъде рецензент.

Темите на произведението се вписват в протоколите за дипломиране, както и името на рецензента.

Рецензентът представя рецензията си в два екземпляра – единият, заедно с теоретичната разработка на ученика се представя на комисията, която ще провежда изпита, най-късно десет дни преди определената дата за изпита, а другият екземпляр е за ученика и му се връчва най-късно три дни преди датата за защита.

Рецензентът има право да предложи на изпитната комисия зрелостникът да не бъде допуснат до изпит в част практика по професията.

Изпитната комисия се запознава с проблемните случаи и взема окончателно решение.

Национална изпитна програма по професия ХУДОЖНИК – ИЗЯЩНИ ИЗКУСТВА, част практика на професията и специалността

Съдържание на индивидуалното практическо задание:

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност ЖИВОПИС** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степен на професионална квалификация.

Практическото задание по живопис е тематична композиция, с формат не по-малък от 55 см на малката страна, върху платно, свободна техника.

Основната композиция се подкрепя задължително от не по-малко от 3 броя творби /натюрморт, пейзаж, интериор, портрет, фигурална композиция и др./, изпълнени с материали по избор, доказващи богатството от професионални възможности на художника.

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност СТЕНОПИС** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степен на професионална квалификация.

Практическото задание по стенопис е композиция в мащаб, съобразена с архитектурната среда и избор на стенописните техники /фреско, секо, витраж, мозайка, сграфито/ с формат не по-малък от 55 см на малката страна.

Основната композиция се подкрепя задължително от не по-малко от 3 броя творби /натюрморт, пейзаж, интериор, портрет, фигурална композиция и др./, изпълнени с материали по избор, доказващи богатството от професионални възможности на художника.

Таблица № 1

№	Критерии за оценяване Специалност Живопис и Стенопис	брой точки
1.	Използва правилно технологичните изисквания за изграждане на живописна творба.	30
2.	Помества във формата и конструира по законите на композицията.	15
3.	Изгражда композицията, извежда композиционния център на творбата.	20
4.	Постига характеристика и изразителност на детайлите.	10
5.	Демонстрира завършеност, стилово единство и естетически вкус.	15
6.	Цялостно представя произведението / материали, свързани с етапното изграждане на творбата/ и теоретична разработка	10
	Общ брой точки	100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност ГРАФИКА** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степенна професионална квалификация.

Практическото задание по графика включва един графичен цикъл от не по-малко от 3 графични листа, изпълнени в графична техника по избор.

Графичният цикъл се подкрепя задължително от не по-малко от 3 броя творби /натюрморт, пейзаж, интериор, портрет, фигурална композиция и др./, изпълнени с материали по избор, доказващи богатството от професионални възможности на художника.

Таблица № 2

№	Критерии за оценяване Специалност Графика	брой точки
1	Използва правилно технологичните изисквания за изграждане на графичната творба.	25
2	Помества във формата и конструира по законите на композицията.	20
3	Изгражда композицията, извежда композиционния център на творбата.	15
4	Владее разнообразни графични техники и постига характеристика и изразителност на детайлите.	20
5	Демонстрира завършеност, стилово единство и естетически вкус.	10
6	Цялостно представя произведението /материали, свързани с етапното изграждане на творбите/ и теоретична разработка.	10
	Общо брой точки	100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност СКУЛПТУРА** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степен на професионална квалификация.

Практическото задание по **скулптура** е пластична композиция. Тя се подкрепя от задължително от не по-малко от 3 броя скулптурни творби, изпълнени в устойчиви материали по избор, доказващи богатството от професионални възможности на художника

Таблица № 3

№	Критерии за оценяване Специалност Скулптура	брой точки
1	Познава характеристиката на различните пластични материали и избира съответните видове скулптурни инструменти.	25
2	Познава скулптурните жанрове /портрет, фигура, фигурална композиция/, спецификата на изразните средства при интерпретацията им /скулптура малък формат, релеф, кръгла пластика/кавалетна/.	10
3	Изгражда скулптурна творба на етапи: скица, проект, вдигане във формат 1:1, изпълнение в устойчив материал по избор.	20
4	Прилага анатомична убедителност на човешките форми и пропорции.	10
5	Създава синтез между конструкция, форма и материалност като противопоставя отделни форми и обеми, търси ритъм.	20
6	Извежда състояние и художествено въздействие на творбата, подкрепена с текстова разработка.	15
	Общо брой точки	100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност ИЛЮСТРАЦИЯ И ОФОРМЛЕНИЕ НА КНИГАТА** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степенна професионална квалификация.

Практическото задание по **илюстрация и оформление на книгата** включва илюстрации, оформление и макет на литературно произведение. Материал за изпълнение на илюстрациите – графичен и цветен по избор. Формат – по избор.

Таблица № 4

№	Критерии за оценяване Специалност Илюстрация и оформление на книгата	брой точки
1	Подготвителни рисунки.	15
2	Работен вид на цялостния проект.	15
3	Избор на техника и стилистика.	10
4	Единство в стила на илюстрациите и оформлението.	30
5	Съвместимост между творческото интерпретация и художническия вкус на дипломанта, и авторовия текст.	15
6	Професионален подход и естетика в експонирането, подкрепени с текстова разработка.	15
	Общ брой точки	100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност ТЕАТРАЛЕН, КИНО И ТЕЛЕВИЗИОНЕН ДЕКОР** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степен на професионална квалификация.

Таблица № 5

№	К р и т е р и и	П о к а з а т е л и	брой точки
специалност ТЕАТРАЛЕН, КИНО И ТЕЛЕВИЗИОНЕН ДЕКОР			
1.	Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда	Спазва и прилага правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на	15

		околната среда	
2.	Изработване на проект (цветен проект, чертеж, технологична схема, разходна норма за материали и труд).	Адекватно използва изобразителните техники с цел яснота на проекта без занижаване на художественото ниво. Точност на разчета на материалите и подбор според нужните качества.	15
3	Ефективна организация на работното място.	Подреденост на инструменти и материали, осигуряваща удобство и точно спазване на технологията. Целесъобразна употреба на материалите. Работа с равномерен темп за определеното време.	15
4	Правилен подбор на материали, инструменти и пособия съобразено с конкретното изпитно задание.	Преценява типа и вида на необходимите материали, изделия и инструменти, необходими според изпитното задание. Правилен подбор по количествени и качествени показатели.	10
8	Спазване на технологичната последователност на операциите според изпитното задание.	Самостоятелно да определя технологичната последователност на операциите. Спазване на технологичната последователност в процеса на работата.	15
	Спазване на технологичната последователност в процеса на работата.	Спазване на технологичната последователност в процеса на работата. Съответствие на всяка завършена операция с изискванията на съответната технология. Съответствие на крайното изделие със зададените му технически и художествени параметри. Изпълнение на задачата в поставения срок.	15
7	Самоконтрол и самопроверка на	Операционен контрол – при	10

	изпълнението на изпитното задание.	избора на материали, изделия и инструменти и изпълнение на конкретните дейности. Контрол на техническите и художествени показатели – текущ и на готовото изделие. Оценка на резултатите, вземане на решение и отстраняване на грешки. Оптимален разчет на времето за изпълнение на изпитното задание.	
	Защита на проекта и изработеното изделие или детайл.	Демонстрация на готовото изделие съответна на художествените му цели и приложимостта му в определен вид сценично изкуство. Логичност и стилова издръжаност на аргументацията.	5
	Общ брой точки		100

Примерни теми за индивидуални практически задания:

Тема №1

Изработване на част от декор - твърда кулиса към зададена литературна творба /пиеса/

- Изработване на проект - чертеж, цветен проект, технологична схема, разходна норма за материали и труд.

- Изработване на част от декор-твърда кулиса–довършителен етап. Декориране, патиниране и лакиране.

- Защита на изработения проект и изработения детайл.

Тема № 2

Изработване на театрален реквизит към зададена сценография към литературна творба /пиеса/.

- Изработване на проект - чертеж, цветен проект, технологична схема, разходна норма за материали и труд.

- Изработване на театрален реквизит – довършителен етап – декориране, патиниране и лакиране.

- Защита на изработения проект и изработения театрален реквизит.

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност ХУДОЖЕСТВЕНО ОСВЕТЛЕНИЕ** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване на трета степен на професионална квалификация.

Таблица № 7

№	К р и т е р и и	П о к а з а т е л и	брой точки
специалност ХУДОЖЕСТВЕНО ОСВЕТЛЕНИЕ			
1	Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	Спазва и прилага правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	15
2	Изработване на проект (цветен проект, чертеж , технологична схема, разходна норма за материали и труд).	Адекватно използва на изобразителните техники с цел яснота на проекта без занижаване на художественото ниво. Точност на разчета на материалите и подбор според нужните качества.	15
3	Ефективна организация на работното място.	Подреденост на инструменти и материали, осигуряваща удобство и точно спазване на технологията. Целесъобразна употреба на материалите. Работа с равномерен темп за определеното време.	15
4	Правилен подбор на материали, инструменти, електротехнически изделия, съобразен с конкретното задание.	Преценява типа и вида на необходимите материали, изделия и инструменти, необходими според изпитното задание. Правилен подбор по количествени и качествени показатели.	10
5	Спазване на технологичната последователност на операциите според изпитното задание.	Самостоятелно да определя технологичната последователност на операциите. Спазване на технологичната последователност в процеса на работата.	15
6	Качество на изпълнението на изпитното задание.	Съответствие на всяка завършена операция с изискванията на съответната технология. Съответствие на крайното изделие със зададените му технически и художествени параметри. Изпълнение на задачата в поставения срок.	20
7	Самоконтрол и самопроверка на	Операционен контрол – при	10

	изпълнението на изпитното задание	избора на материали, изделия и инструменти и изпълнение на конкретните дейности. Контрол на техническите и художествени показатели – текущ и на готовото изделие. Оценка на резултатите, вземане на решение и отстраняване на грешки. Оптимален разчет на времето за изпълнение на изпитното задание.	
	Общ брой точки		100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност ГРИМ И ПЕРУКИ** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване на трета степен на професионална квалификация.

Примерни теми за индивидуални практически задания:

Тема № 1

Изготвяне на проект за грим, изработка на перукерско изделие (брада с мустак), пластичен детайл и грим на герой от българската литература (реалистичен образ).

Тема № 2

Изготвяне на проект за грим, перукерско изделие (полуперука) пластичен детайл и грим на герой от приказка (фантастичен образ).

Таблица № 8

№	К р и т е р и и	П о к а з а т е л и	брой точки
специалност ГРИМ И ПЕРУКИ			
1	Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд.	Прилага правилата за безопасен труд на всеки етап от изпълнението на заданието	10
2	Подготвителни дейности: - проект - разчет на материалите - кройки на перукерските изделия - работна скица, шаблон за аксесоара - технологичен план за последователността и целесъобразността на етапите на изработка на перука/перукерско изделие и грим.	Адекватно използване на изобразителните техники с цел яснота на проекта. Точност на разчета на материалите и подбор според качествата им. Точни и ясни скици, кройки и шаблони. Правилна последователност на дейностите, предвидени в плана.	10
3	Ефективна организация на работното място.	Подреденост на материали и инструменти, осигуряващи	10

		удобство и точно спазване на технологията. Целесъобразна употреба на материалите. Работа с равномерен темп за определеното време.	
4	Спазване на изискванията на правилниците, наредбите и предписанията.	Спазва йерархичната подчиненост от други лица. Спазва предписанията за стандарт. Спазва предписанията за конкретното изпитно задание.	10
5	Правилен подбор на материали, инструменти, уреди, съобразен с конкретното задание.	Преценява типа и вида на материалите. Прави подбор по качествени и количествени показатели. Подбира правилно инструментите, пособията и уредите, необходими за изработка на изделието.	15
6	Спазване на технологичната последователност.	Самостоятелно определя етапите на работа. Спазва последователността в процеса на работа.	10
7	Качествено изпълнение на изпитното задание	Съответствие на всяка операция с изискванията на съответната технология. Съответствие на крайното изделие със зададените му технически и художествени параметри. Изпълнение на задачата в определения срок.	15
8	Самоконтрол на изпълнението	Операционен контрол - при избора на материали, инструменти и пособия и др. Контрол на конкретните дейности. Контрол на художествените и технически показатели. Оценка на резултатите и вземане на решение. Оптимален разчет на времето на изпълнение.	10
9	Защита на проекта и на готовото изделие	Демонстрация на готовия продукт, съответствие на художествените цели в	10

		условията на сценично изкуство. Логичност и стилова издържаност на аргументацията.	
	Общо брой точки		100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност ДЕТСКИ ИГРАЧКИ И СУВЕНИРИ** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степен на професионална квалификация.

Изпълнение в материал на проучена и проектирана тема. Примерни теми за индивидуални практически задания:

Тема № 1

Играчки за предметни игри, за развитие на сензо-моториката

- играчки за развитие на способността за възприятие - слух, обоняние, зрение, вкус, сензорика
- играчки за развитие на манипулативни способности - фина моторика

Тема № 2

Играчки за стимулиране на творчеството:

- играчки и комплекти за драматизация - за развитие на въображението, паметта, артистичността (кукли, костюми, маски)
- играчки за конструктивни игри-за развитие на асоциативното, конструктивното и пространствено мислене (конструктори, играчки за сглобяване)
- играчки за сюжетно-ролеви игри (образни играчки, играчки от кръга на семейния бит, за възпроизвеждане на трудови дейности)

Тема № 3

Играчки за игри с правила:

- играчки и принадлежности за спортни игри, за развитие на грубата моторика - развиване на точност, бързина, координация (ритмика, гимнастика, групови игри)
- играчки за дидактични игри , за развитие на мисленето, паметта и въображението-подреждане, класификация и сериация (цвят, форма, мерки)
- настолни игри

Материали: Според поставената задача – чертожни инструменти, пигментни багрила, текстилни материали и пълнежи, дървен материал и спомагателни материали.

Съдържание на работата, която трябва да се извърши:

На базата на приет технологичен план се извършват подготвителни за изпълнението в материал дейности – подготовка на материалите, подготвяне на помощните материали и съоръжения.

Следвайки технологичния план, ученикът изпълнява заданието в съответния технологичен порядък:

- текстил – разкрояване, шиене, пълнене, сглобяване на елементите;
- дървен материал– рязане, разкрояване, шлайфане, полагане на различни покрития (бои, лакове), сглобяване, лепене.

Ученикът представя на изпитната комисия подробно описание на извършената от него изследователска работа, следвани образци, технологични и други предпоставки и

обосновки, технологични планове, вариантите на проектиране, утвърдените линейрен, тонален и цветен проекти и завършената творба.

Таблица № 9

№	Критерии за оценяване специалност ДЕТСКИ ИГРАЧКИ И СУВЕНИРИ	брой точки
1	Съобразяване на съдържанието с поставеното задание. Задълбоченост на изследването и проблематиката.	20
2	Цялостност на конструкцията и съотношението на отделните и части.	20
3	Максимално съответствие между проект и изпълнение.	20
4	Значение на илюстрациите за изясняване на темата.	20
5	Познава и борави с лекота с необходимите материали и инструменти, спазвайки безопасни условия на труд.	20
	Общо брой точки	100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност ИНТЕРИОРЕН ДИЗАЙН** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степен на професионална квалификация.

Съдържание на индивидуалното практическо задание:

Изпълнение на проект на проучена и проектирана тема от интериорната среда и изпълнение в материал на мебелно изделие за обществен или жилищен интериор.

Примерни теми за индивидуални практически задания:

Тема № 1

Мебел за функционални зони на жилищен интериор – легло, маса, гардероб, нощно шкафче, стол, врата, декоративно осветително тяло и др.

Тема № 2

Мебели за функционални зони на обществен интериор – шкаф, бюро, маса, стол, пейка, врата, преградна решетка, етажерка, закачалка и др.

Тема № 3

Нестандартни арт мебели с абстрактни, растителни или зооморфни елементи.

Материали: Дървен материал и спомагателни материали, според темата и функцията на дипломната работа.

Съдържание на работата която трябва да извърши:

Въз основа на одобрен проект /графичен или пластичен/ се изготвя конструктивен чертеж в М 1:1.

Изготвя се технологичен план на изпълнение на изделието. Следвайки технологичния план, ученикът изпълнява творбата в следния порядък: копиране, разкрояване на детайлите, при проект който е предвидена работа със SNS рутер е необходимо изработване на дигитален триизмерен проект на 3D max, машинна обработка, сглобяване, повърхностна обработка, патиниране, лакиране и други довършителни операции.

Ученикът представя на изпитната комисия обяснителна записка с подробно описание на извършената от него изследователска работа пои темата, следвани образци, технологии,

дизайнерски школи и др., технологични планове, вариантите на проектиране, скици и макети от полистирол, утвърдения проект, конструктивен чертеж, архитектурна ситуация или макет в мащаб, визуална презентация, и завършеното в материал мебелно изделие.

Таблица № 10

№	Критерии за оценяване специалност ИНТЕРИОРЕН ДИЗАЙН	брой точки
1	Задълбоченост на изследването по избраната тема и оригиналност на проектното решение.	20
2	Познава техниката и технологията на изпълнение и подбор на материалите използвани при проектиране и изпълнение на мебелно изделие- формообразуване, конструкция, ергономия и функция.	20
3	Познава етапите и технологичната последователност на операциите при проектиране и изпълнение в материал на мебелното изделие, остойностяването му и неговата презентация като уникат.	20
4	Умее да постигне максимално съответствие между проект, визуализация и качествено изпълнение на изделието, както и стилowo единство и синтез в интериора.	20
5	Познава и борави с лекота с необходимите материали и инструменти, спазвайки безопасни условия на труд.	20
	Общ брой точки	100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност СИЛИКАТЕН ДИЗАЙН** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване на трета степен на професионална квалификация.

Съдържание на индивидуалното практическо задание:

Изпълнение в материал на проучена и проектирана тема

Примерни теми за индивидуални практически задания:

Тема № 1

Витраж за определен интериор.

Тема № 2

Интериорна пластика от лято стъкло.

Тема № 3

Серия утилитарни предмети от издухано стъкло.

Тема № 4

Екстериорна/ интериорна пластика от плоско гравирано/шлайфано стъкло.

Тема № 5

Серия утилитарно-декоративни форми изпълнени чрез техниките фюзинг, слъмпинг и сагинг.

Материали: Според поставената задача – стъкло, медно фолио, калаен припой, метал и др.

Съдържание на работата, която трябва да се извърши:

Въз основа на изработения и одобрен проект се изготвя работен картон в М 1:1.

На базата на приет технологичен план се извършват подготвителни за изпълнението в материал дейности – подготовка на материалите, подготвяне на помощните материали и съоръжения.

Следвайки технологичния план, ученикът изпълнява творбата в следния порядък: копиране, изпълнение в материал, сглобяване, повърхностна обработка, шлайфане, гравирание, матиране и други довършителни операции.

Ученикът представя на изпитната комисия подробно описание на извършената от него изследователска работа, следвани образци, теологични и други предпоставки и обосновки, технологични планове, вариантите на проектиране, утвърдените линеален, тонален и цветен проекти, работен картон и завършената творба.

Таблица№ 11

№	Критерии за оценяване специалност СИЛИКАТЕН ДИЗАЙН	брой точки
1	Съобразяване на съдържанието с поставеното задание. Задълбоченост на изследването и проблематиката.	20
2	Цялостност на конструкцията и съотношението на отделните и части.	20
3	Максимално съответствие между проект и изпълнение.	20
4	Значение на илюстрациите за изясняване на темата.	20
5	Познава и борави с лекота с необходимите материали и инструменти, спазвайки безопасни условия на труд.	20
	Общ брой точки	100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност МОДЕН ДИЗАЙН** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване на трета степен на професионална квалификация.

Съдържание на индивидуалното практическо задание:

Изпълнение в материал на проучена и проектирана тема

Примерни теми за индивидуални практически задания:

Тема № 1

Съвременно облекло в национален стил.

Тема № 2

Съвременни костюми с елементи от облеклото на 19 - 20 век.

Тема № 3

Иноваторско-експериментално модно облекло (инсталация).

Тема № 4

Съвременно облекло Стил-Мода в архитектурата.

Тема № 5

Съвременно облекло с елементи от облеклото на различни стилове в изкуството.

Тема № 6

Съвременно облекло с елементи от творчеството на различни автори в изобразителното изкуство.

Тема № 7

Модни аксесоари към облеклото (шапки, чанти, шалове, колани)

Материали: Текстилни платове и спомагателни материали според темата и функцията на изделието

Съдържание на работата, която трябва да се извърши:

Въз основа на изработен и одобрения проект се изготвя работен картон в М 1:1.

На базата на приет технологичен план се подготвя конструктивен чертеж за работа. Следвайки технологичния план, ученикът изпълнява модела в следния порядък: конструиране, моделиране, ушиване и оформяне на естетическите качества на облеклото.

Ученикът представя на изпитната комисия подробно описание на извършената от него изследователска работа, следвани образци, технологични планове, вариантите на проектиране, утвърдените линеарен и графичен проекти, работен картон и завършената творба.

Таблица № 12

№	Критерии за оценяване специалност МОДЕН ДИЗАЙН	брой точки
1	Задълбоченост на изследването по избраната тема и проблематиката свързана с нея.	20
2	Максимално съответствие между проект и изпълнение.	25
3	Познава технологията и техниките на изпълнение в материал. Борави с лекота с необходимите материали и инструменти.	25
4	Умее да придаде цялостен завършен вид на дипломната работа.	20
5	Представяне пред комисията.	10
	Общ брой точки	100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност ПРОСТРАНСТВЕН ДИЗАЙН** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване на трета степен на професионална квалификация.

Съдържание на индивидуалното практическо задание:

Заданието за разработка следва да включва проектиране на обемно-пространствена структура, с решаване на определен проблем, описан в Проучването на съществуващите образци с конкретно формулирани изисквания към проекта.

Примерни теми за индивидуални практически задания:

Пространствено оформление на щанд:

Културно-информационен щанд – еднолицев, двулицев, трилицев, островен.

Корпоративен щанд.

Щанд със социална и хуманна насоченост.

Щанд за съвременни иновативни технологии.

Съдържание на работата, която трябва да се извърши:

Разработките на проектите включват един брой щанд с четири броя цветни разпечатки, идейни и графични проекти на 3D MAX, макет, пластика (по желание).

Таблица № 13

№	Критерии за оценяване специалност ПРОСТРАНСТВЕН ДИЗАЙН	брой точки
1	Използва правилно технологичните изисквания за изграждане на дизайнерски проект за обемно – пространствена структура.	15
2	Помества във формата и конструира по законите на композицията и формоизграждането.	15
3	Изгражда композицията.	20
4	Постига характеристика и изразителност на детайлите.	15
5	Демонстрира завършеност, стилово единство и естетически вкус.	20
6	Цялостно представя проекта / материали, свързани с етапното изграждане на проекта / и теоретична разработка	15
	Общ брой точки	100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност ПРОМИШЛЕН ДИЗАЙН** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване на трета степен на професионална квалификация.

Съдържание на индивидуалното практическо задание:

Задание за разработка - проектиране на промишлено изделие, с решаване на определен проблем, описан в Проучването на съществуващите образци с конкретно формулирани изисквания към проекта.

Таблица № 14

№	Критерии за оценяване специалност ПРОМИШЛЕН ДИЗАЙН	брой точки
1	Спазва технологичните изисквания при отделните етапи за проектиране на промишлено изделие.	15
2	Проектира и конструира по законите на композицията.	15
3	Изработва техническа документация – чертеж, цветографичен проект, схеми, фотоси и др.	20
4	Владее разнообразни графични и пластични техники и постига хармонично единство и изразителност на детайлите и цялостното въздействие на формоизграждането.	20
5	Демонстрира завършеност, стилово единство и естетически вкус.	20
6	Цялостно представя проекта / материали, свързани с етапното изграждане на проекта/ и теоретична разработка.	10
	Общ брой точки	100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност ТЕАТРАЛНА КУКЛА** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степен на професионална квалификация.

Примерни теми за индивидуални практически задания:

Тема № 1

Изработване на проект за кукла марионетка по зададена драматургия.

- Изработване на водач в материал.
- Завързване на функционираща кукла марионетка към действащ водач.
- Защита на изработения проект и изработеният детайл.

Тема № 2

Изработване на проект за кукла сицилианка по зададена драматургия.

- Изработване на водач в материал.
- Монтиране на функциониращ водач към кукла сицилианка.
- Защита на изработения проект и изработеният детайл.

Таблица № 15

№	Критерии	Показатели	брой точки
специалност ТЕАТРАЛНА КУКЛА			
1	Изработване на проект и подробен чертеж на конструкция на кукла марионетка. (По зададена тема)	Адекватно използване на изобразителните техники с цел яснота на проекта без занижаване на художественото ниво. Точни и ясни скици и шаблони за аксесоара. Последователност на дейностите.	15
2	Изработване на хоризонтален водач.	Функционалност.	10
3	Ефективна организация на работното място.	Подреденост на инструменти и материали, осигуряваща удобство и точно спазване на технологията. Целесъобразна употреба на материалите. Работа с равномерен темп за определеното време.	10
4	Правилен подбор на материали, инструменти и пособия съобразено с конкретното художествено задание.	Преценява типа и вида на необходимите материали, изделия и инструменти, необходими според изпитното задание. Правилен подбор по количествени и качествени показатели.	15
5	Спазване на технологичната последователност на операциите според изпитното задание.	Самостоятелно да определя технологичната последователност на операциите. Спазване на технологичната последователност в процеса на работата.	15
6	Качество на изпълнението на изпитното задание.	Съответствие на всяка завършена операция с изискванията на съответната технология. Съответствие на крайното изделие със зададените му технически и художествени параметри. Изпълнение на задачата в	15

		поставения срок.	
7	Самоконтрол и самопроверка на изпълнението на изпитното задание.	Операционен контрол – при избора на материали, изделия и инструменти и изпълнение на конкретните дейности. Контрол на техническите и художествените показатели – текущ и на готовото изделие. Оценка на резултатите, вземане на решение и отстраняване на грешки. Оптимален разчет на времето за изпълнение на изпитното задание	10
8	Защита на изработеното изделие или детайл.	Демонстрация на готовото изделие съответна на художествените му цели и приложимостта му в определен вид сценично изкуство. Логичност и стилова издържаност на аргументацията.	10
	Общ брой точки		100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност РЕКЛАМНА ГРАФИКА** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване на трета степен на професионална квалификация.

Съдържание на индивидуалното практическо задание:

Проектиране и изпълнение на тотален дизайн:

- тотал дизайн на социална тема
- тотал дизайн на културна тема
- тотал дизайн на фирма
- тотал дизайн на занаяти и услуги

Задължителни елементи:

Запазен знак, запазен шрифт, плакати, диплян и съпътстващи темата рекламни материали, минимум 3 броя.

Изследователски рисунки, стилизация

Изготвяне на идейни проекти

Конструиране на буквите.

Композиционно поместване във формата, балансиране на формите, изграждане и композиране на текста, като част от общото графично решение.

Ученикът представя на изпитната комисия подробно описание на извършената от него изследователска работа, вариантите на проектиране и психологическо въздействие на идеята и формата на всяка една от изпълнителните работи.

Таблица №16

№	Критерии за оценяване специалност РЕКЛАМНА ГРАФИКА	брой точки
1	Познава специфичните средства и техники за представяне на художествения проект	15
2	Познава етапите на проектиране по специалност “Рекламна графика”	20
3	Познава и правилно използва различните видове шрифт	15
4	Хармонично съчетава идея и форма	20
5	Добре намерен баланс между изображение и шрифт	20
6	Ползва и борави с лекота с необходимите материали и инструменти, спазвайки безопасни условия на труд	10
	Общ брой точки	100

Държавният изпит в частта практика на професията за специалност **СЦЕНИЧЕН КОСТЮМ** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване на трета квалификация. Национални критерии за оценка на резултатите от индивидуалните практически задания.

Таблица 17

№	К р и т е р и и	П о к а з а т е л и	брой точки
специалност СЦЕНИЧЕН КОСТЮМ			
1	Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	Спазва и прилага правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда	15
2	Изработване на проект (цветен проект, чертеж, технологична схема, разходна норма за материали и труд).	Адекватно използва изобразителните техники с цел яснота на проекта без занижаване на художественото ниво. Точност на разчета на материалите и подбор според нужните качества.	20
3	Ефективна организация на работното място.	Подреденост на инструменти и материали, осигуряваща удобство и точно спазване на технологията. Целесъобразна употреба на материалите. Работа с равномерен темп за определеното време.	10
4	Правилен подбор на материали, инструменти и пособия съобразено с конкретното художествено задание.	Преценява типа и вида на необходимите материали, изделия и инструменти, необходими според изпитното задание.	10

		Правилен подбор по количествени и качествени показатели.	
5	Спазване на технологичната последователност на операциите според изпитното задание.	Самостоятелно да определя технологичната последователност на операциите. Спазване на технологичната последователност в процеса на работата.	15
6	Качество на изпълнението на изпитното задание.	Съответствие на всяка завършена операция с изискванията на съответната технология. Съответствие на крайното изделие със зададените му технически и художествени параметри. Изпълнение на задачата в поставения срок.	15
7	Самоконтрол и самопроверка на изпълнението на изпитното задание.	Операционен контрол – при избора на материали, изделия и инструменти и изпълнение на конкретните дейности. Контрол на техническите и художествени показатели – текущ и на готовото изделие. Оценка на резултатите, вземане на решение и отстраняване на грешки. Оптимален разчет на времето за изпълнение на изпитното задание.	10
8	Защита на изработената документация и изработеното изделие или детайл.	Демонстрация на готовото изделие, съответна на художествените му цели и приложимостта му в определен вид сценично изкуство. Логичност и стилова издържаност на аргументацията.	5
Общ брой точки			100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност ХУДОЖЕСТВЕНА ДЪРВОРЕЗБА** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степенна професионална квалификация.

Практическото задание по **Художествена дърворезба** включва:

Изпълнение в материал на проучена и проектирана тема

Примерни теми за индивидуални практически задания:

Тема № 1

Художествен предмет с функционално предназначение: стол, маса, свещник и др.

Тема № 2

Стенна пластика, релеф.

Тема № 3

Обемна дървопластика с абстрактни, растителни или зооморфни елементи.

Тема № 4

Художествена интерпретация на възрожденска дърворезба по образец.

Материали: Дървен материал и спомагателни материали, според темата и функцията на дипломната работа.

Съдържание на работата, която трябва да се извърши:

Въз основа на изработен и одобрения проект се изготвя работен картон в М 1:1.

На базата на приет технологичен план се подготвя дървения материал за работа.

Следвайки технологичния план, ученикът изпълнява творбата в следния порядък: копиране, изпълнение в материал, сглобяване, повърхностна обработка, патиниране, лакиране и други довършителни операции.

Ученикът представя на изпитната комисия подробно описание на извършената от него изследователска работа, следвани образци, технологични планове, вариантите на проектиране, утвърдените линейни и графични проекти, работен картон и завършената творба.

Таблица № 18

№	Критерии за оценяване Специалност Художествена дърворезба	брой точки
1	Задълбоченост на изследването по избраната тема и проблематиката свързана с нея.	20
2	Максимално съответствие между проект и изпълнение.	25
3	Познава технологията и техниките на изпълнение в материал. Борави с лекота с необходимите материали и инструменти.	25
4	Умее да придаде цялостен завършен вид на дипломната работа.	20
5	Представяне пред комисията, подкрепено с текстова разработка.	10
	Общ брой точки	100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност ХУДОЖЕСТВЕНА КЕРАМИКА** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степенна професионална квалификация.

Практическото задание по **Художествена керамика** се състои от практическа част, съдържаща една задължителна и една избираема задача и теоретична част:

I. Практическа част:**A/ Задължителна задача – СЕРВИЗИ:**

- За кафе
- За чай
- За мляко
- За плодове – два варианта
- Детски сервиз – два варианта
- Съдове за кухненско обзавеждане

Б/ Избираема задача, представяща дипломанта в артистично, индивидуално и творческо отношение:

Дипломантите избират да изработят като втора задача една от следните:

- Пано
- Декоративни чинии
- Модулни решения – за пано; за решетка
- Съдове за отглеждане и аранжиране на цветя – саксии, Комплект кашпи, Икебани
- Осветително тяло
- Стенни часовници
- Малка пластика

Материали: Червена глина, шамот, порцелан, ангоби и глазури.

Съдържание на работата, която трябва да се извърши:

1. Въз основа на изработен и одобрен проект се изработва чертеж в М 1:1 за всички съдове, включващ размери, сечения и цветен проект за декорацията.
2. На базата на приет технологичен план се извършват поетапно дейностите по изграждането и декорирането на керамичните предмети.
3. Изпалване в керамична пещ на бисквит и глазура на предметите.

II. Теоретична част:

В теоретичната част учениците описват изработваната практическа задача – елементи, начини на композиране, технологични характеристики, методи на изграждане, декориране, глазиране и изпичане (целия творчески и технологичен процес).

Дипломантите описват също така и срещнатите трудности в процеса на работа, както и правят своята оценка за крайния резултат.

Към теоретичната част се представят одобрените работни чертежи и цветни проекти, цветни снимки, представящи завършената дипломна

Таблица № 19

№	Критерии за оценяване Специалност Художествена керамика	брой точки
1	Съобразяване на съдържанието с поставеното задание.	20
2	Задълбоченост на разработената тема	20
3	Художествено и естетично въздействие на задачата	20
4	Точно изпълнение на работния чертеж и цветния проект.	20
5	Представяне на работата пред комисията и теоретична част	20
	Общо брой точки	100

Държавният изпит в частта практика на професията за специалност **ХУДОЖЕСТВЕНА ТЪКАН** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степенна професионална квалификация.

Практическото задание за специалност **Художествена тъкан** се състои в:

Изпълнение в материал на проучена и проектирана тема

Примерни теми за индивидуални практически задания:

Тема № 1

Декоративен десен

Тема № 2

Уникално декоративно пано

Тема № 3

Уникална декоративна пластика

Тема № 4

Акcesoари за облекло

Тема № 5

Декоративен текстил за жилищен интериор

Материали: Според поставената задача – пигментни багрила, текстилна основа, прежди, сито за печатане и др.

Съдържание на работата, която трябва да се извърши:

Въз основа на изработен и одобрения проект се изготвя работен картон в М 1:1.

На базата на приет технологичен план се извършват подготвителни за изпълнението в материал дейности – подготовка на текстилните материали, подготвяне на помощните материали и съоръжения

Следвайки технологичния план, ученикът изпълнява заданието в съответният за текстилната техника порядък.

Ученикът представя на изпитната комисия подробно описание на извършената от него изследователска работа, следвани образци, теологични и други предпоставки и обосновки, технологични планове, вариантите на проектиране, утвърдените линеален, тонален и цветен проекти, работен картон и завършената творба.

Таблица № 20

№	Критерии за оценяване Специалност Художествена тъкан	брой точки
1	Съобразяване на съдържанието с поставеното задание. Задълбоченост на изследването и проблематиката.	20
2	Цялостност на конструкцията и съотношението на отделните и части.	25
3	Максимално съответствие между проект и изпълнение.	25
4	Значение на илюстрациите за изясняване на темата.	15
5	Познава и борави с лекота с необходимите материали и инструменти, спазвайки безопасни условия на труд.	15
	Общ брой точки	100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност ХУДОЖЕСТВЕНА ОБРАБОТКА НА МЕТАЛ** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степенна професионална квалификация.

Практическото задание за специалност **Художествена обработка на метал** се състои в:

Изпълнение в материал на проучена и проектирана тема

Примерни теми за индивидуални практически задания:

Тема № 1

Декоративни предмети за интериора:

- рамка за огледало/ или пано
- осветително тяло
- декоративна/ помощна маса

Тема № 2

Пластика:

- интериорна пластика / камерен формат
- екстериорна пластика

Тема № 4

Бижутерия:

- комплект/ серия бижута
- аксесоари за облекло

Материали: Черни и цветни метали, меки и твърди припои, спомагателни материали според темата и функцията на изделието.

Съдържание на работата, която трябва да се извърши:

Въз основа на изработен и одобрения проект се изготвя работен картон в М 1:1.

На базата на приет технологичен план се подготвя материала за работа

Следвайки технологичния план, ученикът изпълнява творбата в следния порядък: копиране, изпълнение в материал, сглобяване на детайлите, повърхностна обработка, патиниране и други довършителни операции.

Ученикът представя на изпитната комисия подробно описание на извършената от него изследователска работа, следвани образци и други предпоставки и обосновки, технологични планове, вариантите на проектиране, утвърдените линеален, тонален и графичен проекти, работен картон и завършената творба.

Таблица № 21

№	Критерии за оценяване	Маброй точки
Специалност Художествена обработка на метал		
1	Задълбоченост на изследването по избраната тема и проблематиката свързана с нея.	20
2	Максимално съответствие между проект и изпълнение.	20
3	Познава технологията и техниките на изпълнение в материал. Борави с лекота с необходимите материали и инструменти.	20
4	Умее да придаде цялостен завършен вид на дипломната работа.	25
5	Представяне пред комисията и теоретична част.	15
	Общ брой точки	100

Държавният изпит в частта практика на професията за **специалност ИКОНОПИС** се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степенна професионална квалификация.

Практическото задание за специалност **иконопис** се състои в:

Изпълнение в материал на проучена и интерпретирана икона и/или иконостасен фрагмент, в духа на православната традиция

Материали: Професионално изработен дървен или дървесен панел, текстилна основа, кредов грунд, яйчна темпера или бои със съвременен свързвател и със сходни характеристики, варак /шлак метал/, лак.

Съдържание на работата, която трябва да се извърши:

Въз основа на изработен и одобрен проект се изготвя работен картон в М 1:1.

На базата на приет технологичен план се подготвя и грундира основата на иконата

Следвайки технологичния план, ученикът изпълнява иконата в следния порядък: копиране, графия, позлата, темперна емулсия, цветни подложки, засенване, отсенване, контурене, изваждане на бликове, довършителни работи, обработка гърба на дъската, полагане на лак

Ученикът представя на изпитната комисия подробно описание на извършената от него изследователска работа, следвани образци, теологични, иконографски и други предпоставки и обосновки, технологични планове, вариантите на проектиране, утвърдените линеален, тонален и цветен проекти, работен картон и завършената икона.

Таблица № 22

№	Критерии за оценяване Специалност Иконопис	брой точки
1	Познава техниката и технологията и умее да осъществи подготовката на основата.	15
2	Познава техниките и технологиите, прилагани в православната иконопис.	20
3	Умее да изпише икона или иконостасен фрагмент и да предаде цялостен завършен вид (лице и гръб).	25
4	Умее да постигне максимално съответствие между проект и изпълнение.	20
5	Познава и борави с лекота с необходимите материали и инструменти, спазвайки безопасни условия на труд.	20
	Общо брой точки	100

Препоръчителна литература:

1. Алпатов, М. История на изкуството, том 1- 4. Български художник, С., 1981.
2. Аврамов, Д. Естетика на модерното изкуство. Кибеа, С., 2009.
3. Бамес, Г. Човешкото тяло. Труд, С., 2000.
4. Бел, Дж. Огледалото на света. Нова история на изкуството. Рива, С., 2009.
5. Божков, А. Българско изобразително изкуство. ДИ Септември, С., 1988.
6. Ваклинов, С., Друмев, Д. История на българското изобразително изкуство. том 1. БАН, София, 1976.
7. Григоров, Т. Перспектива. Просвета, С., 1998.
8. Гомбрих, Е. Изкуството и неговата история. Български художник, С., 1992.
9. Джансън Х.У. История на изкуството, том 1- 4. Елементи, С., 2014.
10. Димитров, Г. Изкуството на XX век – съдбата на авангарда. Просвета, С., 2001
11. Добрев, Д. Изкуството. История на идеите. С., 2014.

12. Иванова, В., М. Коева. Пластичното богатство на възрожденската църковна дърворезба. ДИ Септември, С., 1981.
13. Кирчев, Х. Атлас глава. ДИ Народна просвета, С., 1985.
14. Лвова, Е. Българско възрожденско изкуство. Български художник, С., 1978.
15. Маринска, Р. 20-те години в българското изобразително изкуство. Отворено общество, С., 1996.
16. Мецгер, Ф. Изкуството на перспективата. Книгомания, С., 2007.
17. Раушенбах Р. Пространствени построения в живописа. Български художник, С., 1984.
18. Фартинг, С. Изкуството. Цялата история. С., 2013.
19. Чоканов, К. Пластична анатомия. Наука и изкуство, С., 1974.
20. 120 години Българско изкуство. С., 2012.
21. Чулова-Маркова, Д., История на изкуството, I и II т., Авангард Прима, С.